

‘Even mee oplopen’ en de kracht van het niet weten

De titel ‘*Betrek me gewoon*’ irriteert me steeds meer...

Het super inzichtelijke, waardevolle rapport van ‘Ketenbreed Leren’:

Betrek mij gewoon! kwam met een aantal ontluisterende conclusies na een onderzoek over gezinnen met een jeugdige in 24-uurs jeugdhulp. Eén daarvan: *Jeugdigen en hun ouders voelen zich vaak niet gehoord, jeugdigen en ouders worden onvoldoende meegenomen in de te maken keuzes.*

In de gesprekken die ik heb met jeugdhulpaanbieders, Centra Jeugd & Gezin en andere professionals zoals beleidsmakers, gaat het regelmatig over de positie van de jongere en de ouders. Iedereen spreekt graag over het belang van gelijkwaardig samenwerken met het gezin; ‘*Dat doen wij al, we betrekken de ouders en de jongere altijd in het hulpverleningstraject.*’

In de gesprekken die ik heb met ouders en jongeren komt regelmatig een ander beeld naar boven en dat is gek; ze voelen zich veelal *niet* gehoord, er is geen tijd voor het bouwen van vertrouwen waardoor het beeld van de problemen niet volledig is. Laat jij het achterste van je tong zien in 2 x 3 kwartier?

Of wanneer je bang bent dat ‘ze’ vinden dat je het niet goed doet en dan je kind uit huis gaan plaatsen?

De beslissing voor een behandeling/interventie die volgt uit het niet complete plaatje geeft met regelmaat niet het gewenste resultaat, waardoor de draaideur-cliënt ontstaat en het hele circus opnieuw begint. Soms wel meer dan 10 keer. En dit gaat verder in het volwassen leven. Schadelijk? Jazeker: voor het zelfbeeld van het kind, voor het zelfbeeld van het gezin, voor het zelfbeeld van de professional en schadelijk voor het financiële potje van de gemeente.

Een verdrietig voorbeeld van een *Lose-Lose-situation*.

Gezinnen willen niet betrokken worden, ze willen een gelijkwaardige positie in hun jeugdhulptraject.

Gelijkwaardigheid start met het erkennen van de verschillende vormen van expertise

Gelijkwaardigheid start met het erkennen van de verschillende vormen van expertise. Ouders zijn over het algemeen prima in staat op hun eigen wijze hun kinderen op te voeden. Dat vertrouwen is een mooi uitgangspunt of *leidend principe* voor jeugdhulpverleners om vanuit te gaan. De ouders hebben expertise op hun gezin, ze kennen het kind door en door; wat de interesses zijn, waar het goed in is, waar het blij van wordt en wie het aardig, leuk of geweldig vindt. Maar ook wat het irriteert, wat het moeilijk vindt, waar het boos of verdrietig van wordt en wie het stom vindt.

Wanneer het kind zich moeilijk gaat gedragen en de ouders niet meer begrijpen waar dit gedrag vandaan komt of wanneer ze dit niet meer kunnen bijsturen, wordt het ingewikkeld en ontstaat er een probleem. De expertise van het gezin schiet tekort. Het gezin heeft behoefte aan professionele kennis en kan deze dan invliegen na contact met de *Toegang Jeugd van de gemeente* of met het CJG.

De ouder betreft de professional bij het gezin: Loop eens even met me op!

De ouder betreft dan de professional bij het gezin in plaats van andersom! en vraagt: *Loop eens even met me op! Mijn expertise schiet tekort, ik weet het niet meer. Help mij met jouw kennis zodat ik mijn kind en gezin weer ga begrijpen.*

De professional voelt zich vereerd omdat de ouder hem vraagt mee te denken over het meest kostbare wat deze ouder bezit: zijn gezin. De professional realiseert zich ook, dat hij heel veel niet weet en alleen

maar een passant is, tot het gezin het zelf weer snapt, zich herstelt en het weer aankan. Hij neemt zijn professionele kennis mee maar weet helemaal niets van het gezin, hoogstens een korte beschrijving van het nog onbegrepen gedrag bij het kind. Hij realiseert zich dat dit ingewikkelde gedrag zoveel oorzaken kan hebben, dat hij de expertise van het gezin nodig heeft om het te kunnen ontrafelen.

Vanaf dit moment ontstaat de kracht van het samen niet weten!

Een mooie fase waarin de professional nieuwsgierig is en als een detective aan de slag gaat met het verhaal van het gezin. Niet alleen van nu, maar vanaf de start. De problemen zijn vaak al jaren voor de eerste hulpvraag beginnen te ontstaan. We zien alleen de uiteindelijke symptomen, zoals veel pijn in de knie bij een kapotte meniscus. Of zijn het de kruisbanden? Of versleten kraakbeen? Waar komt de pijn vandaan? Dat antwoord heb je nodig voor je goed kan behandelen.

De symptomen bij de hulpvraag in een gezin zijn anders, bijvoorbeeld; het kind is angstig, huult snel en vaak, lacht niet meer maar vecht iedere dag, pest anderen, wordt gepest, eet bijna niet, heeft 'gek' of bijzonder gedrag wat de leeftijdgenootjes niet hebben. Het ontrafelen gebeurt onder andere met een *open gelijkwaardige houding van niet weten*, dóór te vragen, door verdiepende vragen, door samen een gezins-tijdlijn te maken, soms ook een uitstapje naar het gezin van herkomst van de ouders te maken. Wat maakt nou dat het nu niet meer lukt? Is er iets gebeurd? Andere juf? Wat zijn de eigenschappen en het temperament van het kind? En van de andere gezinsleden? Oma ziek? Baan op de tocht? Schulden ontstaan? Mentale problemen bij mam? Een verslaving bij pap? Is het misschien een optelsom van kleine gebeurtenissen? Of iets wat iemand tegen het kind heeft gezegd of met het kind heeft gedaan? Zonder de expertise van het gezin kom je nooit tot het antwoord op de vraag: Wat is de oorzaak van het ingewikkelde gedrag? Ik hoor van ouders dat regelmatig na een korte intake-fase niet met de oorzaak maar met het gedrag van het kind aan de slag wordt gegaan. Het kind leren om minder druk te zijn, minder gauw boos te worden, minder uitvergroete emoties te tonen, leren om beter met andere kinderen te spelen in plaats van alleen over het schoolplein te dwalen: doe gewoon even mee! (mijn eigen woorden naar mijn toen nog jonge onbegrepen kind). Ik hoor van hulpverleners dat wanneer de eerste keus hulp niet beschikbaar is er regelmatig gestart wordt met tweede of zelfs derde keus: *baat het niet dan schaadt het niet!* En dat is het probleem: het schaadt wanneer het niet effectief blijkt zeker wel!

Mooie bijvangst is dat het vaak kwartjes laat vallen bij de jongere en de ouders

Mooie bijvangst van het nieuwsgierig en gelijkwaardig aanvliege van ingewikkeld of onbegrepen gedrag is dat het vaak kwartjes laat vallen bij de jongere, de ouders en eventuele belangrijke anderen; *Oh, wacht! Dat begon nadat mijn moeder ziek werd en niet meer op kon passen! Of; Hee zeg! Ik werd pas angstig en paniekerig na die onvoldoendes waarvoor ik op mijn kop kreeg!* Dit begrijpen, ook van invloeden van buiten, versterkt het zelfbeeld van de jongere wanneer deze oud genoeg is om zelf gesprekken aan te gaan. Maar ook van het zelfbeeld van het gezin. Het geeft inzicht en ontschuldigd. Het maakt dat de expertise die de jongere en ouders hebben groter wordt. Zij leren dat gedrag niet alleen ontstaat uit een eigen kwetsbaarheid bij het kind (die hebben we allemaal) maar samenhangt met dingen die in het gezin spelen, of in de omgeving, of zelfs in de wereld. Er past iets niet meer en er ontstaat een overtuiging of gedrag dat ingewikkeld of onbegrepen is, om te proberen het weer te laten passen.

Wanneer de oorzaak duidelijk is voor het gezin en de professional kan het gesprek gaan over wat zij graag (als eerste) verandert willen zien, waar ze aan willen gaan werken. Misschien schuldhulp, rouwverwerking, psycho-educatie, gesprekken met de meester of een andere vorm van onderwijs,

medicatie, therapie, om zo maar wat opties te noemen. Niet zo specifiek jeugdhulp eigenlijk, maar deze brede blik het helpt het gezin juist wel!

Niet zo specifiek jeugdhulp eigenlijk, maar deze brede blik het helpt het gezin juist wel!

Maar specifieke jeugdhulp kan natuurlijk ook: opvoedondersteuning want de pubertijd is toch wel anders dan de basisschoolleeftijd, of trainingen voor kinderen en jongeren om hun eigenschappen te leren (h)erkennen en mee om te gaan zoals bij hen past, bijvoorbeeld bij autisme of ADHD.

Een aparte tak van sport is de ingewikkelde, problematische relatie tussen sommige ouders of stiefouders of het beëindigen hiervan. Het is overduidelijk dat kinderen hier veel last van hebben waardoor hun gedrag verandert. De vraag is of jeugdhulp voor het kind en voor de ouders, en hen dwingen weer met elkaar te communiceren hier passend is of dat één of enkele goede mediators en kindbehartigers in een vroeg tijdstip hier meer kunnen betekenen.

Soms vallen er wel hier en daar kwartjes, maar blijft het onbegrepen gedrag onbegrepen. De expertise van het gezin en de professionele kennis van de professional zijn niet voldoende om inzicht in en begrip te krijgen van de oorzaak. Het is te ingewikkeld. Dit is een mooi moment om samen te besluiten dat er meer expertise en andere kennis nodig is om de oorzaak duidelijk te krijgen door een verklarende analyse te laten maken. Veel gedrag en gebeurtenissen binnen het gezin en de verbanden hiertussen zijn door de professional met het gezin al in beeld gebracht. Een mooie basis voor de expert, veelal een WO+ opgeleide gedragswetenschapper, om verder op te kunnen bouwen, om het gesprek over aan te gaan met het gezin en de situatie verder te onderzoeken. De verklarende analyse van de nieuwsgierige expert samen met het gezin, geeft de verklaring weer over de oorzaak of oorzaken van het gedrag, wat de verbanden zijn tussen wat het gedrag versterkt of in stand houdt en wat positieve dingen zijn waardoor het voor de individuele gezinsleden vol te houden of draagbaar is. Deze stap mag niet overgeslagen worden vóór dat er hulp wordt aangevraagd. Je zal toch echt eerst moeten begrijpen voor je passend en effectief kan helpen. Alleen zo voorkom je de draaideur en schade aan het gezin. Het moet in één keer goed! En zo komen we terug bij deel één van dit vierluik: De Beweging van Eén!

Voorwaar! De Beweging van Eén!

Een andere mooie bijvangst, en dan op een heel ander niveau, is dat je op deze manier vertrouwen opbouwt met het gezin. Met alle andere gezinnen die hulp vragen. Binnen alle verschillende organisaties. Het woord verspreidt zich snel! Het wordt weer aantrekkelijk om als jeugdhulpverlener zò betekenisvol te zijn. De angst bij gezinnen voor jeugdhulp verdwijnt waardoor ze tijdig hulp durven te vragen. Zelfs wanneer zijzelf misschien de oorzaak van problemen in het gezin kunnen zijn, want ook dan wil je weten waar het vandaan komt, wat er invloed op heeft en dan de juiste hulp.

Ten slotte verbaas ik mij dat 'we' nog steeds niet overal zo werken. Gezien de grote bedragen die er in de jeugdhulp omgaan, gemeentes die het niet meer kunnen betalen, politiek die de alarmbel luidt en in plaats van geld erbij wil gaan bezuinigen. Jazeker, allereerst moet er geld bij want je gaat meer doen aan het begin van de hulpvraag ter voorkoming van de draaideur. De hoog-specialistische hulp die vaak wordt ingezet na de 14 dossiermappen uit deel één van het vierluik is dan ook nog nodig.

Op lange termijn, ben ik van overtuigd, droogt een groot deel van *de achterkant* op door aan *de voorkant* het juiste te doen: tijd nemen, de expertise van het gezin gelijkwaardig inzetten naast de deskundigheid van de professional om te komen tot in één keer goede jeugdhulp, die past bij de oorzaken.

Want 1 dossiermap is tenslotte voldoende.